

Smrt kreativnega gledališča?

Vlada pripravlja spremembe zakona o delovnih razmerjih, na osnovi katerih bi lahko delodajalec brez posebnega razloga kadarkoli odpustil vsakega delavca zaradi porušenega medsebojnega zaupanja. Po besedah gledališkega igralca in predsednika podružnice Sindikata kulture in narave Slovenije Glosa v Slovenskem ljudskem gledališču Celje Damjana Trbovca bi takšna rešitev privedla do smrti kreativnega gledališča pri nas.

»V Glosi se zavzemamo za stabilno zaposlovanje gledaliških igralcev v slovenskih gledališčih za nedoločen čas. To našim gledališčem zagotavlja kreativnost in kakovost, ki je sicer ne bi dosegala,« pravi **Trbovc**.

V gledališču upravnik izbere režiserja, ki je, kot pravi Trbovc, prvi odgovoren za kakovost predstave. Vendar pa je pomembno tudi, da k njenemu nastajanju kreativno prispevajo vsi sodelujoči, tudi igralci. To je mogoče samo, če so ustrezno zaščiteni oziroma če imajo občutek socialne varnosti.

»Pogledi na to, kakšna je kakovostna predstava, so različni. Igralci imajo pred očmi odličnost izvedbe, saj so sami dan za dnem edini neposredno izpostavljeni ocenjevanju publike. Za ustanovitelja so običajno najbolj uspešne tiste predstave, ki so komercialno uspešne, režiserji sledijo kakšnim širšim, idejnim razsežnostim predstave in podobno. Skratka, ljudje smo različni in imamo različne poglede na predstavo, ki jo skupaj ustvarjamo, zato pri njenem študiju nenehno prihaja do nesporazumov, trenj in tudi konfliktov. Takšen je pač ustvarjalni proces. Če igralcu ni vseeno, kakšna bo predstava, in dobremu igralcu ne sme biti vseeno, je, kot temu pravimo, 'težek'. Če bi se igralci znašli v položaju, da bi jih lahko režiser oziroma upravnik odpustila zaradi porušenega zaupanja, verjetno v tem ustvarjalnem procesu ne bi več sodelovali tako iskreno, temveč bi se jima začeli prilagajati, uklanjati in morda celo prilizovati.

Damjan Trbovc: Predlog vlade nevarno ogroža status in socialni položaj gledaliških igralcev in vseh zaposlenih v gledališčih.

Potem o kreativnem gledališču ne bi mogli več govoriti,« opozarja Trbovc.

Zato zavrača neoliberalne poglede, ki jih zagovarjajo nekateri okoli skupine, imenovane »SRČ«, po katerih bi bili v gledališčih zaposleni samo upravniki in nekaj administrativno-tehničnih delavcev ter peščica igralcev, veliko večino igralcev in vse druge umetniške kadre pa bi najemali za posamezne predstave. Delovnopravne rešitve, ki jih predlaga skupina »SRČ«, nevarno sovpadajo z neoliberalnimi predlogi, ki jih želi pod pritiskom delodajalskih organizacij uveljaviti vlada.

Trbovc ima za svoje stališče tehtne argumente, ki izhajajo iz širšega in globalnega razmisleka o poslanstvu gledališč in gledaliških umetnikov v Sloveniji, kjer je trg premajhen, da bi lahko bile vse kakovostne

gledališke predstave tudi v komercialnem pogledu dobičkonosne. »Ob današnjih honorarjih bi le peščica gledaliških igralcev lahko preživela, če ne bi bili redno zaposleni,« pravi. »Ne verjamem, da bi igralec od zaslužka ene vloge lahko živel tretjino ali celo polovico leta. Igralcev, ki že igrajo v drugem gledališču, pa se upravniki otepajo, ker je tako težje sestaviti mesečni program. Predstavljajte si predstavo, v kateri igra recimo pet igralcev, ki že igrajo v drugem gledališču. Možnost, da bodo vsi prosti na isti dan, je minimalna. Zato so pri nas stabil-

ne zaposlitve igralcev za nedoločen čas, ki temeljijo na medsebojni solidarnosti, nujen pogoj kakovostnega umetniškega ustvarjanja v gledališčih.«

Da bi ga bolje razumeli, Trbovc primerja gledališke igralce z nogometnimi. »Tudi v nogometu je za rezultate prvi odgovoren trener, vendar se zaveda, da jih brez uigranih igralcev ne more doseči. Tisti klubi, ki ne vlagajo v svoje igralce, dolgoročno ne morejo biti uspešni. Si predstavljate, da bi klubi za vsako ligo posebej na trgu najemali igralce, leti pa bi drugače trenirali sami?« pravi smeje.

Trbovc pravi, da se bodo v Glosi z vsemi silami postavili po robu vladnim predlogom za takšne spremembe zakona o delovnih razmerjih, da bi lahko v podjetjih in zavodih odpustili delavce zaradi po-

rušenega medsebojnega zaupanja. »To bi bilo za gledališke igralce izjemno nevarno. Sedaj se igralcu lahko zgodi, da v kakšnem obdobju ne dobi vloge, ker v repertoarju zanj ni nobene primerne, vendar zaradi tega ne more izgubiti zaposlitve. Za vsakega igralca je to izjemno hudo in neprijetno, vendar zaradi tega ne izgubi eksistence in ne menja poklica. Cilj predlaganih sprememb pa je prav to. Dolgoročno bi takšna praksa uničila tudi kakovost slovenskih gledališč, saj bi se bila prisiljena skomercializirati ali pa ne bi preživela. Kaj bi to pomenilo za nacionalno kulturo, ni treba posebej govoriti. Verjetno bi zanjo skrbeli sponzorji. Ampak, ali ne bi bilo neokusno, če bi v Hlapcih učitelj Jerman hodil po odru z vrečko Interpar in si odprl pivo Heineken.«

Tudi predsednik Glose **Mitja Šuštar** je kritičen do vladnih predlogov. »Gre za posiljevanje delovnopравниh predpisov in zlorabo šibkejših stranke, ki je vselej delavec oziroma v našem primeru umetnik,« pravi. »Na področju kulture se že tako in tako srečujemo z nekooperativnimi vodstvi gledaliških ustanov, ki bi s tem dobila možnost, da se še bolj povampirijo in postanejo v odnosu do igralcev in drugih umetnikov še bolj samopašna. Predlagane spremembe bi privedle do tega, da bi se umetniki ter drugi delavci znašli v še bolj podrejenem in domala suženjskem položaju, kar bi se odrazilo tudi v kakovosti programov.«

Tomaz Kšela